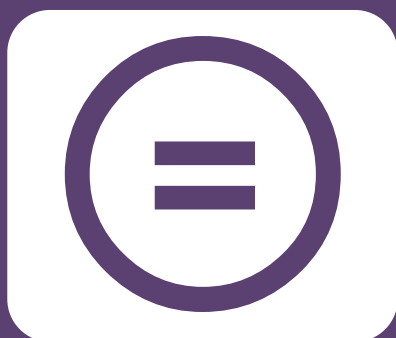

Creative Commons

– en guide för lärare

Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Tel: 08-690 95 76
Fax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes.se

www.skolverket.se
Best nr 11:1255
ISBN 978-91-86529-61-1

Tryck: Elanders
Reviderad 2011

Vad är Creative Commons?

Alla texter, bilder, filmer och ljudinspelningar — ja nästan allt du skapar — ägs av dig. Man säger att du är upphovsman. Detta ägande gör det möjligt för dig att bestämma hur ditt arbete får spridas och användas.

Upphovsrätten ger enligt lag upphovsmannen ensamrätt till sitt verk. Därför måste alla som vill använda ditt verk, först fråga dig om lov för att få kopiera och sprida, framföra eller bearbeta ditt verk. Många upphovsmän vill dock gärna att deras verk sprids och de vill erbjuda andra personer möjlighet att använda verken. Det är här Creative Commons kommer in i bilden.

Creative Commons är en ideell organisation som erbjuder upphovsrättslicenser som kan användas av vem som helst på det material man själv har skapat. Licenserna är gratis att använda över hela världen. Genom att använda en Creative Commons-licens kan du som upphovsman enkelt tala om att du ger tillstånd till andra att de får använda ditt verk och hur det får användas. Licensen anger tydligt vilka rättigheter och begränsningar som gäller vid användning av ditt verk. På så sätt ser andra personer hur ditt verk får användas och de behöver inte be dig som upphovsman om tillstånd för att använda det. Observera att barn under 18 år måste ha föräldrarnas godkännande för att få licensiera sina egna verk.

Creative Commons fyra villkor

Creative Commons erbjuder sex olika licenser. Genom att kombinera fyra villkor på sex olika sätt (se sid 7) får du fram de olika licenserna. Varje villkor har sin egen symbol:

Erkännande (eng. Attribution, förkortas BY)

Du måste ange upphovsmannen, verkets namn och den licens som gäller för verket.

Inga bearbetningar (eng. No Derivatives, förkortas ND)

Verket får inte bearbetas, enbart kopiering och spridning av det exakta verket är tillåtet.

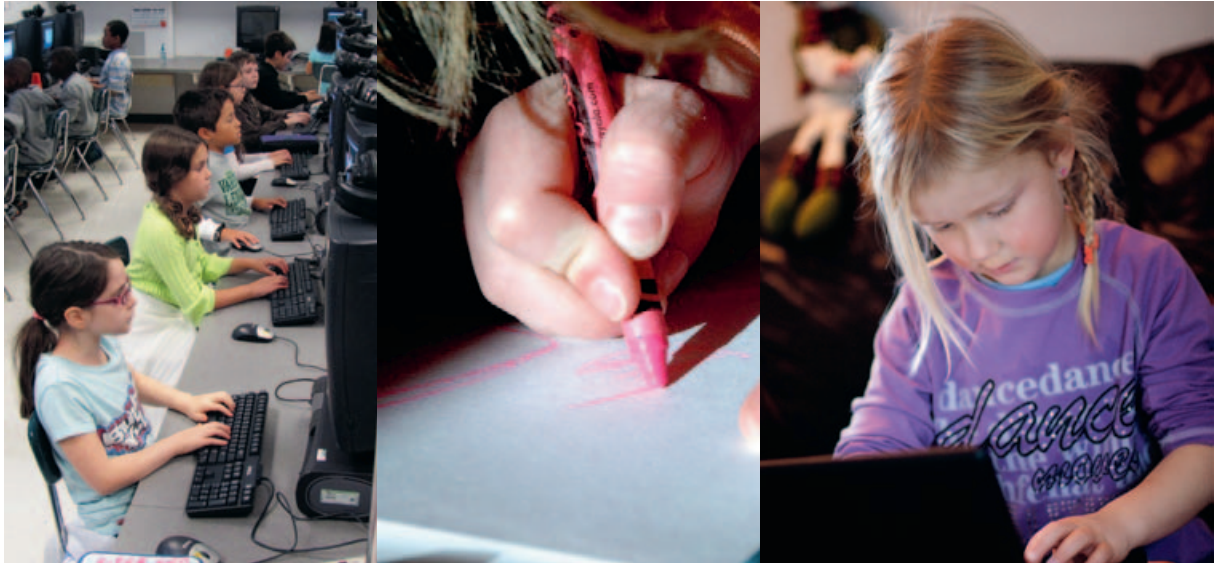
Icke-kommersiell (eng. Non-Commercial, förkortas NC)

Användning av verket får endast ske i icke-kommersiella syften. Verket får därför inte säljas eller användas i kommersiella sammanhang.

Dela lika (eng. Share Alike, förkortas SA)

Varje verk som skapas genom att bearbeta ett licensierat verk får enbart spridas under samma villkor som det ursprungliga verket.

Information om bilder i denna broschyr finns på s 9.

Creative Commons i skolan, några exempel

Tobias, en elev i klass 8 på en skola i Jönköping, är intresserad av fåglar. Han spelar in många olika fågellåten och lägger ut dem som mp3-filer på sin blogg. Han väljer en Creative Commons-licens, i samråd med sina föräldrar, som ger andra tillstånd att bearbeta hans ljudfiler.

Stina, en elev i klass 9 på en skola i Luleå, gör ett specialarbete om svenska fåglar. Hon skriver egna texter och tar egna foton och publicerar sitt skolarbete på internet. Stina saknar några ljud som visar hur fåglarna låter. Hon hittar Tobias ljudfiler och lägger till ett par av dem i sitt skolarbete. Hon väljer också en Creative Commons-licens som ger andra tillstånd att bearbeta hennes foton.

Hanako, en elev på en skola i Tokyo, gör ett skolarbete om utländska däggdjur och fåglar. Hon hittar Stinas skolarbete och tar några foton från det, som hon använder i sitt skolarbete. Hanako väljer i sin tur att publicera sina texter under en licens som tillåter andra att bearbeta dem i icke kommersiella syften.

På detta sätt har alla tre nytta av Creative Commons och riskerar inte att bryta mot upphovsrättslagen när de använder varandras material utan att fråga om lov först.

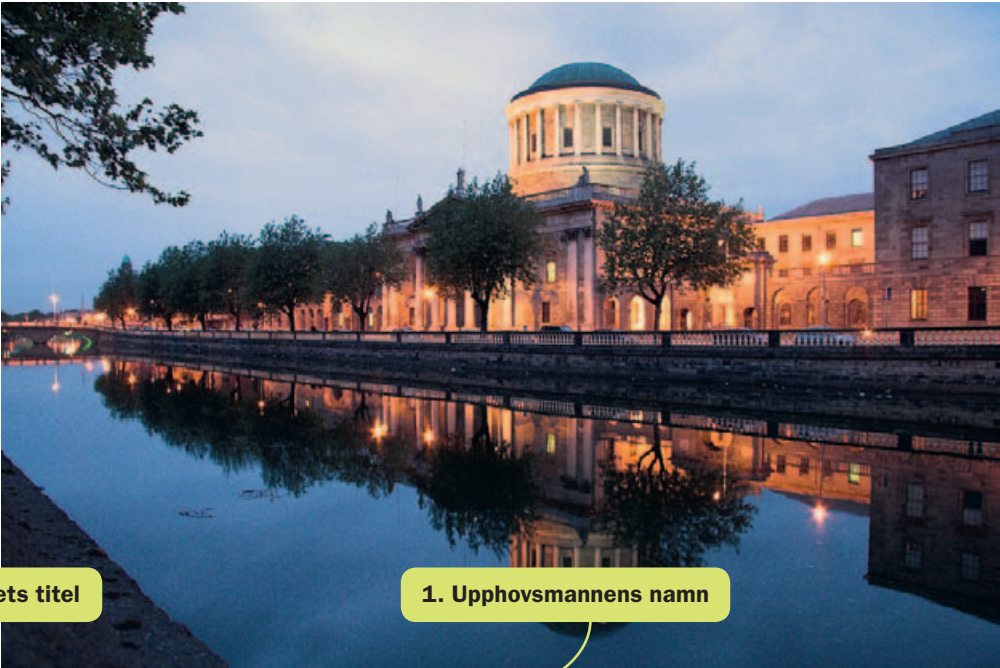
Läs mer om Creative Commons på Skolverkets webbplats Kolla källan:
www.skolverket.se/kollakallan

Där finns också information om upphovsrätt i skolan generellt.

Så använder du andras material

När du vill använda andras verk, exempelvis någons bild i ditt eget dokument, så finns det några regler som du behöver följa. Först och främst ska du följa de förutsättningar för användning som upphovsmannen har angett. Licensmodellerna i Creative Commons finns listade på sidan sju, och är formade efter de fyra licenser som Creative Commons erbjuder. När du har kontrollerat att den aktuella licensmodellen passar i ditt sammanhang, kan du börja använda dig av bilden.

Oavsett vilken Creative Commons-licens som verket är knutet till ska du alltid ange källan, det vill säga upphovsmannens namn eller alias. Du ska också ange verkets titel om sådan finns.

2. Verkets titel

1. Upphovsmannens namn

The Four Courts av Darragh Sherwin
<http://www.flickr.com/photos/darragh/253198387>

4. Länk till originalet

3. Licensmodellen

Sammanfattning – så här går du tillväga:

1. Ange **upphovsmannens namn** eller alias.
2. Ange **verkets titel** om titel finns angiven.
3. Ange vilken **licensmodell** som upphovsmannen har använt som bild eller text.
4. Ange också **webbadressen** till verket.
På webben kan man med fördel använda en klickbar länk.

Information om bilder i denna broschyr finns på s 9.

Licensiera eget material

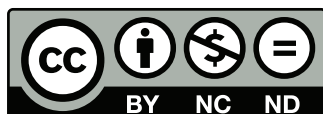
Du kan exempelvis licensiera dina texter, bilder, ljudfiler, videoklipp, eller en hel blogg, en hel webbplats eller något annat du skapat. Om du har intervjuat eller fotograferat personer bör du fråga dem om lov innan du sätter en Creative Commons-licens på din inspelning eller bild. Detta är speciellt viktigt om du väljer en licens som ger tillåtelse till kommersiell användning.

Det rekommenderas att du som upphovsman tydligt visar licensen i anslutning till arbetet. Du får hjälp med att skapa en licens på den här sidan: <http://creativecommons.org/choose/> Licensen placerar du sedan i anslutning till det arbete du vill licensiera.

Observera att du enbart får licensiera material som du själv har den fulla upphovsrätten till!

För anställda kan särskilda regler gälla angående upphovsrätten. Hör med din arbetsgivare. Barn under 18 år måste ha målsmans godkännande för att få licensiera sina egna verk. Om ni är flera personer som skapar något tillsammans bör ni alla vara överens om ni ska licensiera, och i så fall vilken licens ni ska välja. Om du bara vill licensiera vissa texter, bilder, filmer eller annat särskilt innehåll på till exempel din blogg eller webbplats, bör du tydligt ange det i anslutning till licensen.

Så här kan det se ut på en skolas webbplats (fiktivt exempel) där ett bildarkiv med skolans egna foton är licensierat under en Creative Commons-licens:

© Klockarskolan i Vadstena.

Klockarskolans bildarkiv är licensierat under licensen: CC BY-NC-ND. Vid användning ange: Klockarskolan i Vadstena och länka till: <http://klockarskolan.vadstena.se/>

De sex licenserna – det här får du göra

Creative Commons-licenserna låter dig som upphovsman behålla din upphovsrätt. Om någon bryter mot licensvillkoren träder upphovsrättslagen in som vanligt.

Samtliga sex Creative Commons-licenser tillåter följande:

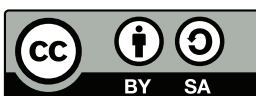
- kopiering av verket
- distribuering av verket
- visning eller framförande av verket offentligt
- digitalt framförande av verk (t.ex. på en interaktiv skrivtavla eller via livesändning på nätet)
- konvertering av ditt verk till ett annat format

Utifrån dessa punkter ges sedan ett antal begränsningar och möjligheter i de sex olika licenserna. Den översta licensen är den mest generösa medan den sista innehåller flest begränsningar.

Erkännande

- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna

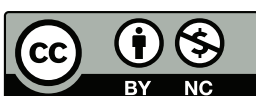
Erkännande – Dela lika

- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna, förutsatt att det nya verket ges samma licens som ursprungsverket

Erkännande – Inga bearbetningar

- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är tillåten även i kommersiella syften
- inga bearbetningar av verket är tillåtna

Erkännande – Icke-kommersiell

- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna

Erkännande – Icke-kommersiell – Dela lika

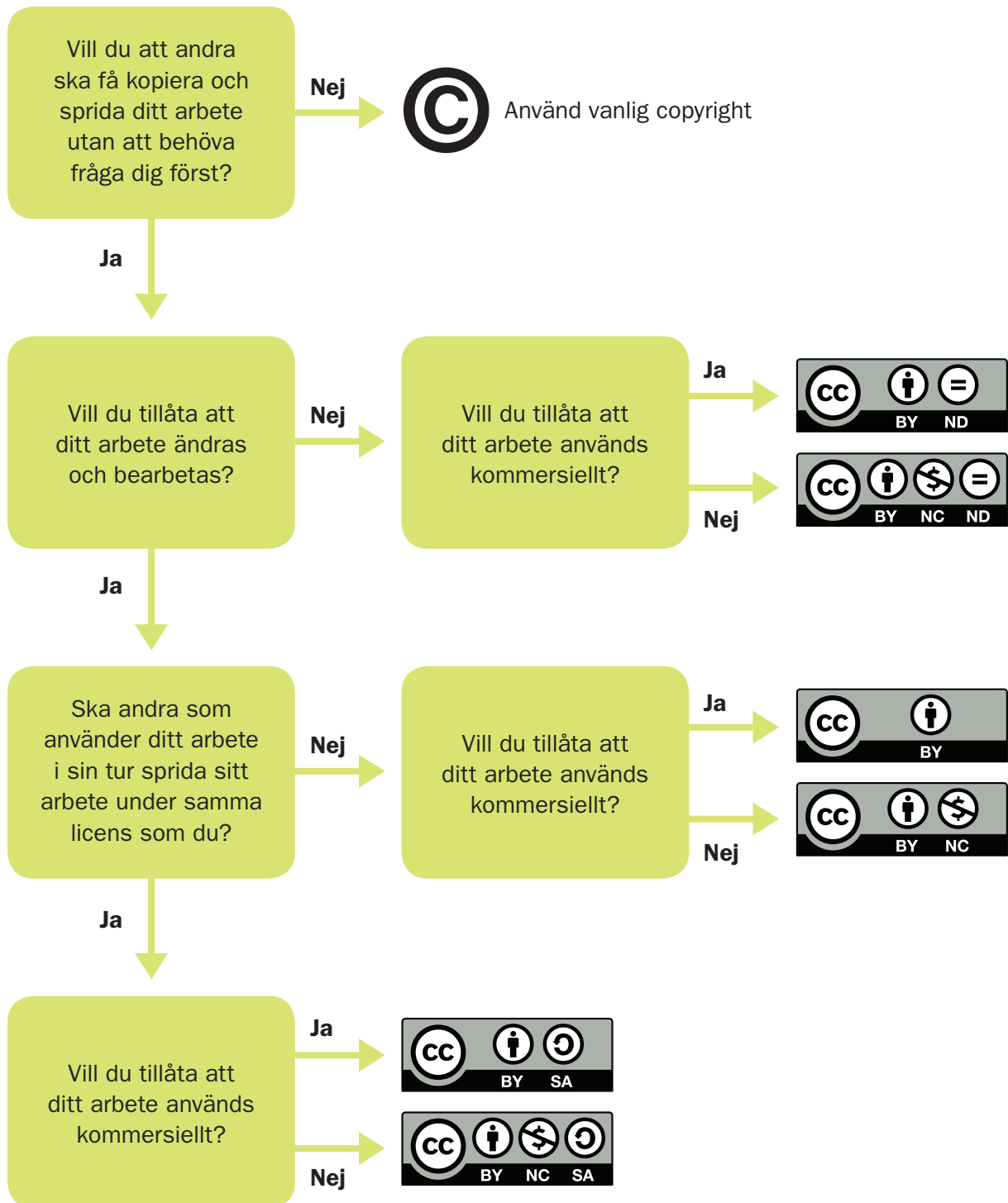
- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- bearbetningar av verket är tillåtna, förutsatt att det nya verket ges samma licens som ursprungsverket

Erkännande – Icke-kommersiell – Inga bearbetningar

- upphovsmannen, verkets namn och licensen måste alltid anges
- användning är endast tillåten i icke-kommersiella syften
- inga bearbetningar är tillåtna

Snitslad bana till rätt licens

Upphovsrätt för denna guide

Den här guiden är den andra versionen, framtagen i anslutning till Skolverkets stöd för it i skolan. Denna version har uppdaterats till viss del med material som inhämtats från den danska bearbetningen av det svenska ursprungsmaterialet. Den danska versionen har framställts av LaerIT vejledninger. <http://issuu.com/peterleth/docs/creativecommonsguiden>

Du får använda denna guide så här:

Allt innehåll i denna guide, förutom Skolverkets logotyp, är licensierad under:

Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige Licens.
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/>

Det betyder att du i icke-kommersiella syften får:

- kopiera hela eller delar av innehållet
- sprida hela eller delar av innehållet
- visa hela eller delar av innehållet offentligt och digitalt
- konvertera innehållet till annat format
- du får även göra om innehållet

Om du förändrar innehållet så ta inte med Skolverkets logotype i din nya version!
Vid all användning måste du ange källan: "Skolverket" och en länk till www.skolverket.se och till Creative Commons-licensen här ovan.

Du måste även ange bildernas licensinformation på liknande sätt som vi gör.

Vänstra bilden på s. 4

computer lab – 4th grade, av Woodley Wonderworks
<http://www.flickr.com/photos/wwwworks/4006194802>
Creative Commons BY 2.0

Mittersta bilden på s. 4

Writing my Letters, av Barnaby Wasson
<http://www.flickr.com/photos/barnabywasson/301538540>
Creative Commons BY-NC-SA 2.0

Högra bilden på s. 4

Using Linda's MacBook, av Ernst Vikne
<http://www.flickr.com/photos/iboy/3123487578>
Creative Commons BY-SA 2.0

Vänstra bilden på s. 6

Screen Time, av Alec Couros
<http://www.flickr.com/photos/courosa/3712030236>
Creative Commons BY-NC-SA 2.0

Mittersta bilden på s. 6

denton37.jpg, av crol373
<http://www.flickr.com/photos/croland/2865370359>
Creative Commons BY-NC 2.0

Högra bilden på s. 6

denton11.jpg, av crol373
<http://www.flickr.com/photos/croland/2863080629>
Creative Commons BY-NC 2.0

Creative Commons – en guide för lärare

Genom att känna till licensieringsmodellen Creative Commons får du bättre möjligheter att använda andras digitala material utan att bryta mot reglerna för upphovsrätt. I den här guiden får du också lära dig hur du själv kan använda en Creative Commons-licens för att tala om hur andra får använda material som du har skapat.

Läs mer om Creative Commons på Skolverkets webbplats Kolla källan:

www.skolverket.se/kollakallan

Skolverket

www.skolverket.se